

Obeth, quod est seruitus. Qui fuit Booz, quod est fortis. Qui fuit Salmon, quod est scabibilis, vel pacificus. Qui fuit Naalon, quod est augurium, vel serpentinus. Qui fuit Aminadab, quod est populus voluntarius. Qui fuit Ara, quod est erectus, vel excelsus. Qui fuit Efron, quod est sagitta. Qui fuit Phares, quod est diuilio. Qui fuit Iudex, quod est confitens. Qui fuit Iacob, quod est supplantator. Qui fuit Isaac, quod est risus, vel gau diu. Qui fuit Abraham, quod est pater multarum gentium, vel videns populum. CHR. Y. Martheus quidem talem qui

fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Chainam, qui fuit Arphaxat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Mathusalem, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Iared, quod est defendens, siue continens. Qui fuit Malaleel, quod est laudatus Dei, vel laudans Deum. Qui fuit Chainan, qui fuit Enos, quod est homo desperans, vel uolens. Qui fuit Seth, quod est positio, siue positus. A M B R. Seth posterior filius Adæ, non siletur, ut cum due sint populi generationes, significaretur in typo in posteriore potius quam in priore generatione Christum numerandum. Sequitur. Qui fuit Adam. G L O. Quod homo vel terrenus, vel indigenus. Qui fuit Dei. A M B R O. Quid pulchrius potuit conuenire, quam ut sancta generatio a Dei filio inciperet, & usque ad Dei filium du ceretur, creaturæ præcederet in figura, ut nat' in veritate seque retur. ad imaginem factus præiret, propter quem Dei imago descenderet. Putauit etiam Lucas ad Deum Christi originem referendam, quæ uerbi gratia generator Deus sit, vel in generationem ueram patris, vel in lauacri & regenerationem mystici auctoris mune ris. Et ideo non a principio generationem eius cepit describere, sed postea quæ baptisma eius explicuit, ut & in naturam, & in gratiam Dei filium demonstraret. Quod autem euidentius diuine generationis indicium, quod de generatione dicturus patrem præ misit loquentem: Tu es filius meus dilectus. A V G. de Confen. euan. Satis etiam per hoc demonstrat, non ideo dixisse Ioseph filium Hely, quod de illo genitus, sed quod ab illo potius illi fuerit adoptatus, cum etiam ipsum Adam filium dixit, cum sit fa-

ctus a Deo, sed per gratiam, quam postea peccando amisit, talem filium in paradiso constitutus sit. THEO. Ideo etiam generationem hinc in Deum, ut addiscamus, quod qui in medio sunt, præ tres Christus ad Deum erigit, & filios Dei facit, ut etiam crederetur Christi generatio sine semine fuisse. q. d. Si non credis, quod secundus Adam factus sit sine semine, de ueniens ad primum Adam, inuenies enim absque semine factum a Deo. A V G. de Conf. euang. Et Martheus quidem significare uoluit dominum descendente ad nostram mortalitatem: ideo generationes ab Abraham usque ad Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio euangelii sui. Lucas autem non ab initio, sed a baptismo Christi generationes narrat, nec descendendo, sed ascendendo tamquam Sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: ubi testimonium perhibuit dicens: Ecce qui tollit peccata mundi. Ascendendo autem peruenit ad Deum, cui mundati, & expiati reconciliamur. A M B R O. Nec hic Euangelistæ discrepare uideantur, qui ueterem ordinem secuti. Nec mireris si ab Abraham plures secundum Lucam successiones usque ad Christum sunt, pauciores secundum Martheum, cum per alias personas generationem faceris esse decursum. Potest enim fieri, ut alii longeuam transegerint uitam: alterius uero generationis uiri in matuta ætate dececerint, cum uideamus quam plures senes cum suis nepotibus uiuere, alios uero uiros statim filios obire susceptis. A V G. de Con. euan. Conuenientissime autem Lucas baptizatum domino generationes per septuaginta septem personas sursum uersus numerat. Nam & ascendens ad Deum, cui per peccatorum abolitionem reconciliamur expressus est, & per baptismum sit homini omnium remissio peccatorum, quæ illo numero significatur: nam undecies se preter septuaginta & septem sunt. In denario autem perfectio beatitudinis est, unde manifestum est quod transgressio denarii designat peccatum per superbiam plus aliquid haberi cupientis, hoc autem se pietas propterea ducitur, ut motu hominis facta significetur illa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis significatur, quaternario uero corpus, motus autem in numeris non exprimitur, cum dicimus: unum, duo, tria: sed cum dicimus: semel, bis, ter, unde per septies. xj. significatur motu hois facta transgressio.

CAP. IIII.

Esus autem plenus spiritu sancto regressus est a Iordane, & agebatur

Abraham usque ad Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio euangelii sui. Lucas autem non ab initio, sed a baptismo Christi generationes narrat, nec descendendo, sed ascendendo tamquam Sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: ubi testimonium perhibuit dicens: Ecce qui tollit peccata mundi. Ascendendo autem peruenit ad Deum, cui mundati, & expiati reconciliamur. A M B R O. Nec hic Euangelistæ discrepare uideantur, qui ueterem ordinem secuti. Nec mireris si ab Abraham plures secundum Lucam successiones usque ad Christum sunt, pauciores secundum Martheum, cum per alias personas generationem faceris esse decursum. Potest enim fieri, ut alii longeuam transegerint uitam: alterius uero generationis uiri in matuta ætate dececerint, cum uideamus quam plures senes cum suis nepotibus uiuere, alios uero uiros statim filios obire susceptis. A V G. de Con. euan. Conuenientissime autem Lucas baptizatum domino generationes per septuaginta septem personas sursum uersus numerat. Nam & ascendens ad Deum, cui per peccatorum abolitionem reconciliamur expressus est, & per baptismum sit homini omnium remissio peccatorum, quæ illo numero significatur: nam undecies se preter septuaginta & septem sunt. In denario autem perfectio beatitudinis est, unde manifestum est quod transgressio denarii designat peccatum per superbiam plus aliquid haberi cupientis, hoc autem se pietas propterea ducitur, ut motu hominis facta significetur illa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis significatur, quaternario uero corpus, motus autem in numeris non exprimitur, cum dicimus: unum, duo, tria: sed cum dicimus: semel, bis, ter, unde per septies. xj. significatur motu hois facta transgressio.

CAP. IIII.

Post baptismum Christus tentatur, inueniens nobis, quod postquam erimus baptizati tentationes immineant nobis, unde dicitur: Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est a Iordane. CYRILL. Dudum dixit Deus: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod sunt caro. ubi uero regeneratione per aquam & spiritum ditati sumus, facti sumus diuine nature participes, per spiritum autem participationem diuinitatis, aut in multis fratribus primus, recepit spiritum, qui & spiritus dator est, ut etiam ad nos per ipsum perueniat gratia spiritus sancti. ORIGEN. Quam do igitur legis Iesum plenum spiritu sancto, & in actibus scribitur de Apostolis, quæ repleti fuerint spiritu sancto, uide ne æquales patres esse Apostolos Saluatori. Quomodo enim si uolueris dicere: Hæc uasa plena sunt uino, uel oleo, non statim dices, quæ equali mensura sunt plena? sic & Iesus, & Paulus pleni erant spiritu sancto: sed uas Pauli multo minus erat quam Iesu, & tamen erat secundum mensuram suam utrumque repletum. Accepto itaque baptismo, Saluator plenus spiritu sancto, qui super eum in specie columbae de caelis uenerat, ducatur a spiritu, quia quotquot spiritu Dei ducuntur: hi filii Dei sunt. ille autem supra omnes proprie filius Dei erat. B E D A. Nec ut autem ueniret in dubium a quo spiritu ductum, siue expulsum: alii Euangelistæ dicent in desertum, consule Lucas demum intulit: Et agebatur in deserto a spiritu quadraginta diebus. nequid contra eum ualuisse spiritum putaretur immundus, qui plenus spiritu sancto quæcumque uolebat agebat. G R E C V S. Si uero non arbitrio proprio nostram uitam disponimus, quomodo ipse trahatur inuitus? Quod ergo dicitur agebatur spiritu: huiusmodi habet intellectum: Spiritus spiritualem duxit conuersationem: uocem exhiberet tentati. B A S I. Non enim uerbo prouocans inimicum: sed opere uisitans querit desertum: delectatur enim diabolus in deserto non patitur esse in urbibus, contristat ipsum concordia ciuium. A M B. Agebatur igitur consilio in deserto, ut diabolum prouocaret: nam nisi ille certasset, non mihi iste uicisset. Mytherio, ut illum Adam de exilio liberaret, qui de paradiso in desertum eiectus est.

Lib. 2. c. 4.

est. Exemplo, ut ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentem filium in paradiso constitutum sit. THEO. Ideo etiam generationem hinc in Deum, ut addiscamus, quod qui in medio sunt, præ tres Christus ad Deum erigit, & filios Dei facit, ut etiam crederetur Christi generatio sine semine fuisse. q. d. Si non credis, quod secundus Adam factus sit sine semine, de ueniens ad primum Adam, inuenies enim absque semine factum a Deo. A V G. de Conf. euang. Et Martheus quidem significare uoluit dominum descendente ad nostram mortalitatem: ideo generationes ab Abraham usque ad Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio euangelii sui. Lucas autem non ab initio, sed a baptismo Christi generationes narrat, nec descendendo, sed ascendendo tamquam Sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: ubi testimonium perhibuit dicens: Ecce qui tollit peccata mundi. Ascendendo autem peruenit ad Deum, cui mundati, & expiati reconciliamur. A M B R O. Nec hic Euangelistæ discrepare uideantur, qui ueterem ordinem secuti. Nec mireris si ab Abraham plures secundum Lucam successiones usque ad Christum sunt, pauciores secundum Martheum, cum per alias personas generationem faceris esse decursum. Potest enim fieri, ut alii longeuam transegerint uitam: alterius uero generationis uiri in matuta ætate dececerint, cum uideamus quam plures senes cum suis nepotibus uiuere, alios uero uiros statim filios obire susceptis. A V G. de Con. euan. Conuenientissime autem Lucas baptizatum domino generationes per septuaginta septem personas sursum uersus numerat. Nam & ascendens ad Deum, cui per peccatorum abolitionem reconciliamur expressus est, & per baptismum sit homini omnium remissio peccatorum, quæ illo numero significatur: nam undecies se preter septuaginta & septem sunt. In denario autem perfectio beatitudinis est, unde manifestum est quod transgressio denarii designat peccatum per superbiam plus aliquid haberi cupientis, hoc autem se pietas propterea ducitur, ut motu hominis facta significetur illa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis significatur, quaternario uero corpus, motus autem in numeris non exprimitur, cum dicimus: unum, duo, tria: sed cum dicimus: semel, bis, ter, unde per septies. xj. significatur motu hois facta transgressio.

Cap. 3. spiritu in desertum diebus quadraginta, & tentabatur a diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis, & consummatis illis, esuriit. Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, & dicit lapidi huic ut panis fiat. Et respiciens ad illum Iesus. Scriptum est, quia non in pane solo uiuit

mentum boni castitas panis, sapientia pulmentum, iustitia portus, impassibilis status delectatio bene sapere. A M B R O. Vides igitur quo genere utatur armorum, quo hominem a spiritualis nequitie incursionem defendat aduersum incitamenta gulae, non n. quasi Deo uiuitur potestate: quid n. mihi proderat? Sed quasi homo comuni sibi accepto auxilio, ut diuino pabulo lectionis intentus fame corporis negligat: alimentum uerbi acquirat. non enim potest qui uerbum sequitur panem desiderare terrenum, humanis enim diuina præstare non dubium est. simul cum dicit: Non in solo pane uiuit homo, ostendit hominem esse tentatum: hoc est susceptionem nostram, non suam diuinitatem.

Oratione in sancta lacuum.

Lib. 2. c. 6.

Primo inimicus Christum de gula tentauerat, sicut & Adam: deinde de cupiditate, siue auaritia, in hoc ostendit ei omnia regna mundi. unde sequitur: Et dicit illi diabolus, & ostendit ei omnia regna terræ in momento temporis. G R E G O. in Homil. Quid mirum si se permisit ab illo in montem duci, qui se pertulit etiam a membris ipsius crucifigi? THEO. Sed qualiter ostendit ei omnia regna orbis terræ? Quidam dicunt, quod mente hæc ei ostendit. ego autem dico, quod sensibilibus, & in phantasia apparere fecit. T I T V S. Vel descripsit orbem uerbo, & uelut quandam domum intentioni eius manifestat, ut existeret. A M B R O. Bene autem in momento temporis secularia, & terrena monstrantur. non enim tam conspectus celeritas indicatur, quam caducei fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & sape honor seculi abiit antequam uenerit. Sequitur: Et ait illi: Tibi dabo, pote. dierum uisitationem & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui uolo, do illa. T I T V S. In utroque mentiebatur: neque enim habebat, nec conferre poterat quo carebat. nullus enim obtinet potestatem, sed ad pugnam est aduersarius derelictus. A M B R O. Alibi enim legitur, quia omnis potestas a Deo est: itaque a Deo est potestatis ordinatio, a malo ambitio potestatis, nec est potestas mala, sed is qui male uirtutem potestatis. Quid ergo, bonum est uti potestatis? Audere honori? bonum si dederat non eripiat. Distingue tamen hoc ipsum bonum: alius enim bonus in seculo: alius perfecte uirtutis usus. Bonum est enim Deum querere, & cognoscenda diuinitatis studium nullis occupationibus impediri, quod si is qui Deum querit propter fragilitatem carnis & mentis angustias saepe tentatur, quantum magis qui seculum querit, obnoxius est? Docemur ergo ambitionem despicere, eo quod diaboli subiecit potestati. T I T V S. Habet autem forensis gratia domesticum periculum, & ut dicitur alius prius seruit. curatur ad obsequium, ut honore donetur, & dum uult esse sublimior, simulata humilitate fit uiliior. unde subdit: Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tibi omnia subdita. C Y R I L. Quomodo tu cuius fors est inextinguibilis flamma, qualiter omnium domino quæ suauis spondes? putasti cultorem habere, eius uero metu tremunt uisitationes? O R I G. uel aliter totum: Duo reges certatim regnare festinant. peccati rex peccatoribus diabolus, & iustitiae rex iustus Christus scienque diabolus ad hoc uenisse Christum, ut regnum eius tolleret, ostendit ei omnia regna mundi: Non quidem regnum Persarum, & Indorum, sed regnum suum quomodo regnaret in mundo, quomodo. Talis regnentur a fornicatione, alii ab auaritia. Et ostendit ei in puncto temporis: hoc est in presenti temporum cursu, quia ad comparisonem æternitatis, puncti obtinet instar. neque enim necessarium habebat Saluator, ut ei diutius huius seculi negotia monstrarentur, sed ita tim ut aciem luminum suorum ad contemplantum ueritatis, & peccata regnantia, & eos qui regnarentur a uirtutis conspexit. dicit ergo ad eum: Venisti, ut aduersus me de imperio dimicem: adora me, & accipe regnum quod teneo. Verum, dominus uult quidem regnare, & quasi iustitia ut absque peccato regnet. uult gentes sibi esse subiectas, ut seruiant ueritati, nec sic uult regnare ceteris, ut ipse regnetur a diabolo: unde sequitur: Et respondens Iesus dixit illi: Scriptum est: Dñm Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Cat. au. S. Tho. T 4 B E D A

Lib. 2. c. 4.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Hom. 13.

Dei ad nutriendum uniuersam naturam humanam. Taliter pastus est Israeliticus populus, colligens annis quadraginta manna, & gaudens uolatilium præda. Diuino consilio Helias conuiuius habuit coruus. Heliseus herbis agretilibus socios nutriuit. C Y R I L. uel aliter. Terrenis cibis terrenum nostrum alitur corpus: anima uero rationalis diuino uerbo uigoratur ad bonam habitudinem spiritus: non n. naturam incorporea corpus alit. G R E. Niff. Vnde non alitur uirtus pane, nec per carnes bene se habet aia & pinguecit. alius epulis uita sublimis educat & crescit. nutri mentum boni castitas panis, sapientia pulmentum, iustitia portus, impassibilis status delectatio bene sapere. A M B R O. Vides igitur quo genere utatur armorum, quo hominem a spiritualis nequitie incursionem defendat aduersum incitamenta gulae, non n. quasi Deo uiuitur potestate: quid n. mihi proderat? Sed quasi homo comuni sibi accepto auxilio, ut diuino pabulo lectionis intentus fame corporis negligat: alimentum uerbi acquirat. non enim potest qui uerbum sequitur panem desiderare terrenum, humanis enim diuina præstare non dubium est. simul cum dicit: Non in solo pane uiuit homo, ostendit hominem esse tentatum: hoc est susceptionem nostram, non suam diuinitatem. b. q. THEO. Primo inimicus Christum de gula tentauerat, sicut & Adam: deinde de cupiditate, siue auaritia, in hoc ostendit ei omnia regna mundi. unde sequitur: Et dicit illi diabolus, & ostendit ei omnia regna terræ in momento temporis. G R E G O. in Homil. Quid mirum si se permisit ab illo in montem duci, qui se pertulit etiam a membris ipsius crucifigi? THEO. Sed qualiter ostendit ei omnia regna orbis terræ? Quidam dicunt, quod mente hæc ei ostendit. ego autem dico, quod sensibilibus, & in phantasia apparere fecit. T I T V S. Vel descripsit orbem uerbo, & uelut quandam domum intentioni eius manifestat, ut existeret. A M B R O. Bene autem in momento temporis secularia, & terrena monstrantur. non enim tam conspectus celeritas indicatur, quam caducei fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & sape honor seculi abiit antequam uenerit. Sequitur: Et ait illi: Tibi dabo, pote. dierum uisitationem & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui uolo, do illa. T I T V S. In utroque mentiebatur: neque enim habebat, nec conferre poterat quo carebat. nullus enim obtinet potestatem, sed ad pugnam est aduersarius derelictus. A M B R O. Alibi enim legitur, quia omnis potestas a Deo est: itaque a Deo est potestatis ordinatio, a malo ambitio potestatis, nec est potestas mala, sed is qui male uirtutem potestatis. Quid ergo, bonum est uti potestatis? Audere honori? bonum si dederat non eripiat. Distingue tamen hoc ipsum bonum: alius enim bonus in seculo: alius perfecte uirtutis usus. Bonum est enim Deum querere, & cognoscenda diuinitatis studium nullis occupationibus impediri, quod si is qui Deum querit propter fragilitatem carnis & mentis angustias saepe tentatur, quantum magis qui seculum querit, obnoxius est? Docemur ergo ambitionem despicere, eo quod diaboli subiecit potestati. T I T V S. Habet autem forensis gratia domesticum periculum, & ut dicitur alius prius seruit. curatur ad obsequium, ut honore donetur, & dum uult esse sublimior, simulata humilitate fit uiliior. unde subdit: Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tibi omnia subdita. C Y R I L. Quomodo tu cuius fors est inextinguibilis flamma, qualiter omnium domino quæ suauis spondes? putasti cultorem habere, eius uero metu tremunt uisitationes? O R I G. uel aliter totum: Duo reges certatim regnare festinant. peccati rex peccatoribus diabolus, & iustitiae rex iustus Christus scienque diabolus ad hoc uenisse Christum, ut regnum eius tolleret, ostendit ei omnia regna mundi: Non quidem regnum Persarum, & Indorum, sed regnum suum quomodo regnaret in mundo, quomodo. Talis regnentur a fornicatione, alii ab auaritia. Et ostendit ei in puncto temporis: hoc est in presenti temporum cursu, quia ad comparisonem æternitatis, puncti obtinet instar. neque enim necessarium habebat Saluator, ut ei diutius huius seculi negotia monstrarentur, sed ita tim ut aciem luminum suorum ad contemplantum ueritatis, & peccata regnantia, & eos qui regnarentur a uirtutis conspexit. dicit ergo ad eum: Venisti, ut aduersus me de imperio dimicem: adora me, & accipe regnum quod teneo. Verum, dominus uult quidem regnare, & quasi iustitia ut absque peccato regnet. uult gentes sibi esse subiectas, ut seruiant ueritati, nec sic uult regnare ceteris, ut ipse regnetur a diabolo: unde sequitur: Et respondens Iesus dixit illi: Scriptum est: Dñm Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Cat. au. S. Tho. T 4 B E D A

BEDA. Dicens diabolus Saluatori. Si prociens adoraueris me. & contrario audit. qd ipse magis adorare eum debeat quasi dominu & Deum suum. CYRIL. Qualiter autem, si em hereticos si lius est creatura, adoratur? quod crimes inferretur aduersus eos, qui seruierunt creaturæ, & non creatori, si filium em eos creaturæ existentē colimus tā quam Deum? ORI. Vel aliter: hos, inquit omnes ppter ea mihi volo esse subiectos, vt dñm Deum adorent, & ipsi soli seruian: tu autem a me vis incipere peccatum qd ego dissoluturus huc veni. CYRIL. Hoc autem mandatum eis terigit intima, ante aduentum enim eius ipse ybique colebat: lex autem diuina eiciens ipsum a domino vsurpato: adorare statuit solum eum, qui naturaliter Deus est. BEDA: Quæret autem aliquis quomodo conueniat quod hic præcipitur: soli domino seruiedum Apostoli verbo qui dicit: Per charitatem seruite inuicem: Sed in greco dulia intelligitur seruitus communis: hoc est siue Deo, siue homini exhibita. Latra aut vocatur seruitus diuinitatis cultui debita. Tubemur ergo per charitatem seruire inuicē, quod est græce dilectio. Tubemur vni Deo seruire, quod est græce latreus. Vnde hic dicitur: Et illi soli seruius, quod est græce latreus. c. ¶ AMBRO. Sequitur iactantia telum, quo in proclue delinquitur, quia dum homines gloriam virtutis lux iactare desiderant, de loco meritorum, & statione decidit. vnde dicitur: Et d. i. in Hieru. & sta. eum supra pinnaculum templi. ORI. Sequitur plane quasi Athleta ad tentationem sponte proficiscens, & quodammodo loquebatur: Duc quo vis, & inuenies me in omnibus fortioem. AMBRO. Ita est autem iactantia vt dum se putat vnusquisque ad altiora ascendere: sublimium vsurpatione factorum ad inferiora trahatur. vnde sequitur: Et dixit illi: fili? Dei es, mitte te hinc deorsum. ATHANA. Non autem contra diuinitatem certamē diabolus inuit: meque enim audebat, & ideo dicebat: Si filius Dei es: sed cum homine certamen inuit, quem quondam seducere potuit. AMBRO. Vere autē diabolica vox est, quæ mentem hominis de gradu altiori meritorum præcipit: contendit, simul infirmitatem suam diabolus malitiamq; designat, quia nemini potest nocere nisi ipse deorsum se miserit. nam qui relictiis celestibus terrena elegit, voluntarium quoddam præcipitium vite labentis incurrit, simul quoniam telum suum diabolo vidit obtusum, qui omnes homines propiē subiecerat potestati, plus cepit q̄ hominem iudicare. Transfiguratur autē se Sathanas velut Angelum lucis, & de scripturis sæpe diuinis laqueū fidelibus parat. vnde sequitur: Scriptam est enim, quoniam Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te, & quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. ORI. Vnde tibi diabole hoc scire, qd ista scripta sunt: numquid legisti Prophetas vel diuina eloquia? legisti quidem, non vt ipse ex lectione eorum melior fieres, sed vt de simplici litera eos qui amici sunt literę interficias. scis quasi de aliis ei voluminibus loqui uolueris, nō decipies. AMBRO. Ergo non te capiat hereticus, quia potest de scripturis aliqua exempla proferre. vntur & diabolus testimonis scripturarum, non vt doceat, sed vt fallat. ORI. Vide autē quomodo & in ipsis testimoniis versipellis est: vult enim minuere gloriam Saluatoris, quasi Angelorum indiget auxilio offensurus pedem nisi eorum manibus subleuetur. Hoc enim testimoniu nō de Christo, sed de sanctis generaliter scriptum est. neque enim indiget Angelorum auxilio qui maior est Angelis, quin potius disce diabole, qd nisi Deus adiuuaret. Angelos. offenderent pedem suum, & tu propterea offendisti, quia credere in Iesum Christum Deifilium noluisti. Quare autē illes quod sequitur. Super aspitem & basiliscum ambulabis nisi quia tu es basiliscus, tu draco, tu leo? AMBRO. Sed dñs rursus ne ea quæ de se fuerant prophetizata ad arbitrium diaboli putaret esse facienda, sed diuinitatis proprietate auctoritate seruata versutia eius occurrit, vt quia scripturarum exemplum pretenderat, scripturarum vinceret exēplis. vnde sequitur: Et respondens Iesus ait illi: Dicitum est quia non tentabis dominum Deum tuum. CHRYS. Diabolicum enim est seipsum iniicere ad pericula, & tentare si eripiat Deus. CYRIL. Non enim tentantibus largitur Deus auxilia, sed credentibus in eum. vnde Christus tentantibus eum non ostendebat miracula, quibus dicebat: Generatio praua signum quærit, & non dabitur ei. CHRYS. Aspice autem quomodo non tur-

δὲ λέγει λατρεία.

δὲ λέγει λατρεία.

Hom. 31.

Hom. 31.

Hom. 31.

barus est dominus: immo de scripturis humillime cum iniquo disceperat, vt conformeris Christo pro posse. Nouit diabolus arma Christi, quibus succubuit, ex mansuetudine enim cepit, ex humilitate deuicit. Tu quoque, cum videris hominem effectum diabolum, & tibi obuiantem eo modo deuincas. deccas aximam tuā formare os condecēs ori Christi, sicut n. cum Romanus forsā refidet iudex: nō exaudiet responsum ignorantis eo modo loqui quo ipse, sic & Christus nisi suo modo loquaris, nō exaudiet te, nec vacabit tibi. GREGO. Nif. senus. Legitime autem pugnant agonis reperitur terminus, vel quod aduersarius sua sponte cedat vincenti, vel trino casu deponitur secundum pugnatōis artis decretum. vnde sequitur. Et consummata omni tentatione diabolus recessit vsque ad tempus ab illo. AMBRO. Non dixisset scriptura omnem tentationem consummatam, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorum, quia causæ tentationum, causæ cupiditatis sunt, scilicet carnis oblectatio, spes gloriæ, auditas potestatis. AMBRO. Accesserat quidem ad eum hostis, vt ad hominem, non inueniens autem in ipso antiqui sui seminis signa, discessit. AMBRO. Videtur ergo ipsum diabolum in studio non esse pertinacem: cedere ve re solere virtuti, & si inuidere non desinat inflare formidat, quia frequentius refugit trium phari. auditio itaque Dei nomine recessit, inquit, vsque ad tempus: postea enim non tentaturus, sed aperte pugnaturus venit. THEO. Vel quia de voluptate tenta uerat in deserto recessit ab eo vsque ad tempus crucis, in quo eū erat de tristitia tentaturus. MAXI. Vel diabolus in deserto Christo suggesterat præferre mundi materiam diuini amoris, quem dominus retrocedere iussit, quod erat indicium diuini amoris. vnde postea satagebat præuicariorem eum facere dilectionis ad proximos: & ideo doceat eo semitas vite, prouocabat ad illius infidias Phariseos & Scribas, vt ad eorum odium peruertantur, sed dominus dilectionis intuitu, quem habebat in eos mouebat, arguebat, beneficia conferre non cessabat. AVGV. de Conuen. Totum autem hoc similiter Mattheus narrat, sed non eodem ordine. vnde incertum est quid prius factum sit, vtrum regna terrę prius demonstrata sint ei: & postea in pinnam templi iuatus sit: an hoc prius, & illud postea, nihil tamen ad rem dum omnia facta esse manifestum sit. MAXI. Ob hoc autem euangelistarum, hanc iste, illam vero ille præmittit, quia inanis gloria, & auaritia adiuuicem sese giunt. ORIG. Ioannes autem quia a Deo exordium fecerat, dicens: In principio erat verbum, tentationē dñi non descripsit, qd Deus tentari non potest, de quo erat sermo, quia vero in Matthei euangelio, & in Luca generatio hominis scribitur, & in Marco: homo autē est, quia tentatur: ideo Mattheus, Lucas, & Marcus tentationem domini descriperunt. d. ¶ ORI. GENES. Quia dominus tentatorem vice rat, virtus ei addita est, quantum scilicet ad manifestationem. vnde dicitur. Et regressus est Iesus in virtute spiritus in Galilæam. BEDA: Virtutem spiritus signa miraculorum dicit. CYRIL. V. Agebat autem miracula, non ab extrinseco, & quasi acquisitam habens spiritus sancti gratiam, sicut alii sancti, sed potius cum esset naturaliter Dei filius, & consors omnium quæ sunt patris, tamquam propria virtute, & operatione vntur ea quæ est spiritus sancti. Decēbat autem. extingui eum notum fieri, & humanationis fulgere mysterium apud eos qui erant de sanguine Israel. Ideo sequitur. Et facta exiit per vniuersam regionem de illo. BEDA. Et quia sapientia pertinet ad doctrinam, virtus vero refertur ad opera, vtraque hic coniunguntur. vnde sequitur. Et ipse docebat in Synagogis eorum. Synagoga græce, latine dicitur congregatio, quo nomine non solum turbarum conuentum, sed & domum, in qua ad audiendum verbum Dei conueniebant Iudæi, appellare solebant, sicut nos ecclesias, & loca, & choros fidelium vocamus. uerum differt inter Synagogam, quæ congregatio, & ecclesiam quæ conuocatio interpretatur, quia scilicet & pecora, & quæque res congregari in unum possunt, conuocari non possunt, nisi ratione uentia: ideo noua gratiæ populum quasi maiore dignitate præditum, rectius ecclesiam, quam Synagogam nominare Apostolicis doctrinis usum est. Merito autem, & magnificatus a præsentibus, afferatur præcedentibus factorum didorumque indicis, cum

Lib. 2. c. 16.

Hom. 29.

Hom. 32.

συναγωγῆς

ἐκκλησίας

ἀβελήων

quod est conuoco.

cum sequitur: Et magnificatus ab omnibus. ORIG. Caue autem ne beatos tantum illos iudices, & te arbitris priuatum esse Christi doctrinam, quia nunc etiam in toto orbe docet per organa sua, & nunc magis glorificatur ab omnibus quam illo tempore quo tantum in vna prouincia cognoscebat. CYRIL. Largi tur autem sui notitia illis inter quos educatus est secundum carnem. vnde sequitur: Et venit Nazara. vbi erat nutritus. THEO. Vt & nos doceat prius proprios beneficiare & docere: deinde & ad reliquos amicitia spergere. BEDA. Confluebant autem die Sabbati in synagogis, vt feriatas mundi negotijs ad meditando legis monita quieto corde residerent. vnde sequitur: Et intra secundum consue. suam die Sabbati in synagogam. AMBRO. Ita autem Dominus ad omnia se curauit obsequia, vt ne lectoris quidem asperneret officium. vnde sequitur: Et surrexit legere, & traditus est illi liber Isaiæ. Accepit quidem librum, vt ostenderet seipsum esse, qui locutus est in Prophetis, & remoueret sacrilegia peridorum, qui alium Deum dicunt veteris testamenti, alium noui, vel qui initium Christi dicunt esse de Virgine. Quomodo n. capite ex virgine, qui ante virginem loquebat? ORIG. Non autem fortuito reuoluit librum, & caput de se vaticinans reperit lectionis, sed hoc prouidentia Dei fuit. vnde sequitur: Et reuoluit librum. vbi scri. erat, spiritus Domini super me. Christus enim est qui ita commemorat. ATHA. Explicans enim nobis causam factæ in mundo reuelationis & sue humanationis hoc dicit, sicut enim filius cum sit spiritus dator, non recusat fateri tanquam homo, quod in spiritu Dei eicit demonia, ita non recusat dicere, spiritus domini super me, pro eo quod factus est homo. CYRIL. Similiter autem fatetur eum vnicum fuisse in quantum carnem suscepit. vnde sequitur. Propter quod vnxit me: non enim vnxit diuina natura, sed quod nobis cognatum existit, sic etiam & quod dicit se missum, imputandum est humanitati. nam sequitur: Euangelizare pauperibus. AMBRO. Vtrid trinitatem coæternam atque perfectam, ipsum loquitur scriptura Iesum Deum hominemque in vtero perfectum. loquitur & patrem & Spiritum sanctum, qui cooperatur ostenditur, quando corporali specie flectit columba descendit in Christum. ORIG. Pauperes autem nationes dicit, istis n. erant pauperes nihil omnino possidentes, non Deum, non legem, non Prophetas, non iustitiam, non reliquas virtutes. AMBRO. Vel vniuersaliter vnxitur oleo spirituali & virtute celesti, vt pauperitatem conditionis humane thesauro resurrectionis rigaret æterno. BEDA. Micitur etiam euangelizare pauperibus dicens: Beati pauperes, quia vestrum est regnum celorum. CYRIL. Forsitan enim pauperibus spiritu in his ostendit exhibitum liberale donum inter omnia dona, quæ per Christum obtinentur. Sequitur: Sanare contritos corde. vocat contritos corde debiles, fragilem mentem habentes, & resillere nequeunt in subitibus passionum, quibus remedium sanitatis promittit. BASILIVS. Vel contritos corde venit sanare, remedium dare habitibus cor contritum a Sathana per peccatum, eo quod præ cæteris peccatum cor humanum prostermit. BEDA. Vel quia scriptum est, Cor contritum & humiliatum Deus non spernit: ideo missum se dicit ad sanandum contritos corde secundum illud Psalmi: Qui sanat contritos corde. Sequitur: Et predicare captiuis remissionem. CHRYS. Captiuitatis vocabulum multiplex est. Est enim captiuitas bona, sicut Paulus dicit: Captiuantes omnem intellectum ad obedientiam Christi. Est & praua & sensibilibus, quæ est a corporalibus hostibus, sed deterior est intelligibilis de qua hic dicit: Fungitur enim peccatum pessima tyrannide, præcipiens mala & obediens confundens: ab hoc intelligibili carcere nos Christus eripuit. THEOPH. Possunt autem & hæc de mortuis intelligi, qui captiui existentes soluti sunt ab inferni Domini per Christi resurrectionem. Sequitur: Et visum cæcis. CYRIL. Profluentes enim a diabolo tenebras in corda humana, Christus quasi Sol iustitiæ remouit faciens homines filios nō noctis & tenebrarum, sed lucis & diei. Qui enim aliquando errabant, perceperunt iustorum semitas. Sequitur: Dimittere contra hos in remissionem. ORIG. Quid enim ita fractum atq; collisum fuerat vt homo, qui a Iesu dimissus est & sanatus? BEDA: Vel dimittere contra hos in remissionem. id est eos qui legis pon-

dere importabili fuerant depressi releuare. ORIG. Ita autem omnia prædicta sunt, vt post visionem ex cæcitate, post libertatem ex vinculis, post sanitatem a diuersis vulneribus veniamus ad annum Domini acceptum. vnde sequitur: Prædicare annum Domini acceptum. Aiunt autem quidam iuxta simplicem intelligentiam anno vno Euangelium Saluatorem iudæa prædicasse, & hoc est quod dicitur: Prædicare annum Domini acceptum. Vel annus Domini acceptus est totum tempus Ecclesiæ quod dum versatur in corpore peregrinat a Domino. BEDA. Neque enim solus ille annus quo Dominus prædicabat fuit acceptabilis, sed etiam ille quo prædicabat Apostolus dicens: Ecce nunc tempus acceptabile. Post annum sane Domini acceptabilem subdit: Et dicitur retributionis scilicet extrema, quando reddet vniciueque secundum opus suum. AMBROSI. Vel diem hunc annum Domini acceptum dicit perpetuis diffusum temporibus, qui redire in orbem laboris nesciat, cōtinuationem fructus hominibus & quietis indulget. Sequitur: Et cum pl. red. mi. ni. & sedit. BEDA: Librum audientibus illis, qui ad eum legunt, sed lectum ministro reddidit, quia dum esset in mundo palam locutus est docens in synagogis & templo, sed ad celestia reuertens his, qui ab initio viderant, & ministri sermonis fuerant euangelizandi officium tradidit. Stans legit, quia nobis scripturas quæ de ipso erant aperuit, quia in carne dignatus est operari, sed reddito libro resedit, quia se superne quietis solio restituit. Stare enim operantis est, sedere autem quietis vel iudicantis, sic & prædicator verbi surgat, legat id est operetur & prædicet & resideat, id est præmia quietis expectet. Reuoluit autem librum legit, quia Ecclesiam misso spiritu omnem veritatem docuit. plicatum ministro reddidit, quia non omnia omnibus dicenda, sed pro captu audientium committit doctōri dispensandum verbum. Sequitur: Et omnium in syn. occ. erant intem. in eum. ORIG. Et nunc etiam si volumus, oculi nostri possunt intendere Saluatorem. Cum enim principalem cordis tui direxeris aciem ad sapientiam, & veritatem Dei: vnigenitum contemplan dum, oculi tui intuentur Iesum. CYRIL. Tunc autem omnium oculos conuerterat ad se, quodammodo stupentium qualiter literas nouit quas non didicit, sed quoniam mos erat Iudæis, promulgatas de Christo Prophetas dicere consummari, vel in quibusdam eorum præpositis, vel in aliquibus sanctis Prophetis Dominus hoc prædicauit. vnde sequitur: Caput autem did. ill. quia hoc imple est hæc scriptura in auribus vestris. BEDA: Quia scilicet sicq; illa scriptura prædicat, & magna faciebat, & maiora Dominus euangelizabat. e. CHRYSO. Cum venisset in Nazareth Dominus a miraculis abstinet, ne prouocaret eos ad maiorem liuorem. Præterdit autem eis doctrinam non minus admirandam miraculis. erat enim quædam diuina gratia ineffabilis in dictis Saluatoris concurrens animas per mulcēs auditorum. vnde dicitur: Et omnes resti. illa. & mirabā. in verbis gratiæ quæ procedebant de ore ipsius. BEDA: Testimonium illi dabant attestando illum vere esse vt dixerat, de quo Propheta cecinerat. CHRYS. Sed stulti admirantes sermonis virtutem, parvipendunt ipsum ab eo qui putabatur pater. vnde sequitur: Et dicebat. Nōne hic est filius Ioseph? CYRIL. Sed quid impedit vt venerabilis & admirabilis sit, si filius esset vt putabatur Ioseph? Nonne vides diuina mira? Sathanam iam prostratum? nonnullos ab his agilitudinibus liberatos? CHRYS. Post multum enim tempus & signorum ostensionem profectus est ad eos, nec eum sustinerunt, sed iterū se faciebant inuidia. vnde sequitur: Et ait illis, vti que dice, mi. hac simili. Medice eu. reipsum. Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. CYRIL. Commune quidem proverbium erat apud Hebræos ad improprium excogitatum, clamabant enim aliqui contra medicos infirmos, Medice. sana te ipsum. GLO. Quasi dicerent, Qui in Capharnaum plures te curasse audiuimus, cura etiam te ipsum, id est fac similiter in tua ciuitate, vbi conceptus es & nutritus. AVGV. de Consen. Euang. Cum autem iam magna ab illo facta fuisset commemorant, quæ se nondum narraffe sent quid euidētius quàm hoc eum scienter occupasse narrandum? Neq; enim tantum ab eius baptismo progressus est vt obliuisceretur, non dum se aliquid commemorasse de his

Lib. 2. c. 42.